

Žarko Milenić

MUSTAFA KRILAŠ, „PRIJATELJ“ TOLSTOJEVIH

- Odveo me jedan Belgijanac, rudar, u svoju domovinu. Potom sam krenuo sam, sve do Odese; tu me, u jednoj kafani, našao marinski oficir Pjotr Mihajlovič, grofov zet, i uzeo u službu.

- Tolstoj je pitao: „Koliku, Mustafa, platu tražiš?!
Stan, hrana i odijelo. Onda se čudio:

„Treba, Mustafa, da imaš novaca. Doći će uskoro vrijeme kada će novac vladati svijetom.

Ko bude imao više novaca, biće ugledniji, i više će ga poštovati.“ Deset rubalja mi odredio.

- Isprva mi izgledao čudan. Nosio se seoski, malo govorio, orao je i kopao, i sam uređivao svoju sobu. Nikada nije pušio, ali je votke dosta pio. Noću, dok je pisao, ponekad sam prilazio ključaonici i virio. Sjedio je za stolom, pio votku, i pisao, ili dugo gledao u goli zid. Ujutro je boca bila prazna.

- Često sam mu govorio: Podrežite obrve, grofe, smetaju vam kod pisanja. Nije htio. Neprestano ih je gladio, kvasio vodom, a noću, kad nije imao vode pri ruci, i votkom.

- Životinje? Mnogo je volio. Držao je konje, krave, ovce, a u kući imao uvijek četiri-pet mačaka. Govorio mi je: Onaj ko voli životinje, dobar je čovjek. I jeste, Tolstoj je bio vrlo dobar čovjek.

- Ne znam. Ja vjerujem u kismet. Vjerujem
u višu silu koja određuje naše puteve. Ja
vjerujem u tu moć, jer ne sumnjam: ona me je,
pedeset godina, i više, vodila na dugom,
izukrštanom putu: Sarajevo, Belgija, Carigrad,
Egipat, Japan, Odesa, Jasna Poljana, Petrograd,
Teheran, Bombaj, Atina...

- Kako smo se rastali? Devetsto prve, išao
Tolstoj na Krim, zdravlje da vrati. Ja, svojim
putem. A on mi veli: Idi, Mustafa, idi, i sretno!
Ali znaj, svako je sutra gore od danas.

Ovo je pjesma „Mustafa Krilaš daje izjavu o službi kod grofa Lava Nikolajeviča Tolstoja“ koju je napisao Abdulah Sidran. Mustafa Krilaš je rođen u selu Gujani kod Kreševa. Prema opširnom razgovoru s njim je Mak Dizdar objavio dugu reportažu u tri nastavka u listu „Jugoslovenska pošta“ u Sarajevu 1940. godine. U njoj je navedeno da je Krilaš služio u grofa Lava Nikolajeviča Tolstoja tri godine i osam mjeseci.

Avanturista Krilaša put je doveo u Odesu gdje se upoznao s profesorom pomorske umjetničke akademije, Pjotrom Mihajlovičem, od koga je naučio slikarsku vještinu. Jednom prilikom poveo je Mihajlovič Krilaša u Jasnu Poljanu na imanje svoga punca Lava Tolstoja. Prema pričanju Krilaša Tolstoj ga je zavolio i često s njim radio u bašti. Tolstoj je pričao Krilašu o životu i ljudima. Tako se sjeća Krilaš da mu je jednom prilikom Tolstoj rekao: „Čovjek ne smije da umre

kao strvina. Sve što ima mora ostaviti ljudima. Pronalazke, znanje...“ Drugom prilikom mu je rekao: „Jest, često bi iz ljudi pobjegao čovjek. Ali, on ipak mora da dođe, da se povрати natrag. Može svašta da se desi. Mlad si, vidjet ćeš. Ljudi te cijene po spoljašnosti. Skidaju šešir ako si lijepo obučen. Novac postaje cilj. A novac je prljav. Zbog njega će se ljudi pokrviti. No, ipak, jednom bit će sve drukčije. Čovjek će zagrliti čovjeka.“

Mustafa Krilaš je jednoga dana, protiv svoje volje, morao ostaviti Tolstoja i Jasnu Poljanu. Tolstojev zet Pjotr Mihajlović bio je umiješan u Rusku revoluciju 1905. godine. Plašeći se da će pasti u ruke policiji morao je bježati iz Jasne Poljane i tom prilikom je poveo sa sobom Mustafu, kojeg je volio ne manje nego Tolstoj.

Pred Drugi svjetski rat, u maju 1940. godine, svjetski putnik, Mujo Krilaš, koji je govorio 14 jezika, vratio se s dugogodišnjih putovanja i nastanio u Sarajevu. Uvijek se rado sjećao prijatelja Tolstoja — toga „poštenjačine i filozofa“, kako ga je on nazivao.

O Krilašu su u Bosni i Hercegovini te u zemljama bivše Jugoslavije pisali i Alija Isaković, historičar Jovan Jovanović i drugi, no svi se oni oslanjaju na razgovor koji je s njim obavio Mak Dizdar. Nitko se nije potrudio da provjeri istinitost tih podataka. Danas ne znamo ni godinu rođenja ni smrti Mustafe Krilaša. Nije nađena niti jedna njegova fotografija niti neki vjerodostojni dokument o njemu. Ne spominje Krilaša ni Sofija Andrejevna Tolstoj u svom „Dnevniku“ (koji sam prvi preveo u Regionu, a knjiga je izašla 2014. prvo u izdanju Književnog kluba Brčko distrikt BiH te „Draslar Partnera“ iz Beograda, dok je njen manji dio izašao u nastavcima u „Politici“) niti u svojim „Dnevničkim zabilješkama“. A tamo su

spomenuti svi ljudi s kojima se družio veliki pisac dok je boravio u Jasnoj Poljani i drugdje.

Lav Tolstoj i Sofija nisu imali kćerku koja se zvala Olga, kako je to tvrdio Krilaš, niti zeta Pjotra Mihajloviča. Krilaš ne navodi ni njegovo prezime, samo srednje ime Mihajlovič, dobiveno po ocu.

Sidran pak u pjesmi piše da je Krilaš napustio Jasnu Poljanu 1901., kad su Tolstoj i Sofija zbilja otputovali u Gaspru na Krim, a Dizdar je zapisao da je to bilo 1905. godine.

Siguran sam da je Krilaš izmislio da je boravio u Jasnoj Poljani. Da je bosanski Minhauzen. On je slagao sve to da bi privukao pažnju. I vjerovali smo mu više od sedamdeset godina!

(Pročitano na ruskom jeziku kao referat za međunarodni seminar prevodilaca u Jasnoj Poljani u augustu 2014. godine.¹)

¹ Jasna Poljana je legendarno mjesto kod Tule u Rusiji gdje je rođen, sahranjen i gdje je proveo veliki dio svog života Lav Tolstoj.

DIOGEN pro culture magazine & DIOGEN pro art magazine -ISSN 2296-0929; ISSN 2296-0910
Publishers online and owners, Peter M. Tase and Sabahudin Hadžialić, MSc
E-mail: contact_editor@diogenpro.com / WWW: <http://www.diogenpro.com/>

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>

NEKOPIRATI